

Täysistunto

Keskiviikko 27.4.2022 klo 13.59—16.28

14. Lakialoite laiksi rikoslain 11 luvun muuttamisesta

Lakialoite LA 20/2022 vp Sebastian Tynkkynen ps ym.

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 14. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskustelu, edustaja Tynkkynen.

Keskustelu

16.04 **Sebastian Tynkkynen ps** (esittelypuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa herra puhemies! Venäjän raakalaismainen hyökkäys naapurimaahan Ukrainaan on paljastanut monta asiaa: Se toi esiin Putinin todelliset kasvot, se osoitti Suomen Nato-jäsenyyden välttämättömyyden, ja se näytti Ukrainan vahvuuden sekä Venäjän heikkouden. Samaan aikaan se on kääntänyt katseita ammottavaan aukkoon omassa lainsäädännössämme. Esittelen seuraavaksi tekemäni lakialoitteen, jolla se voidaan paikata:

Suomen laki sallii lähteä osalliseksi hyökkäyssotiin, jotka ovat vastoin kaikkia käsityksiämme inhimillisyydestä ja kansainvälisistä pelisäännöistä. Laki siis ei tule esteeksi, jos Suomesta joku haluaa lähteä osaksi verentahrimaa Putinin hyökkäyskoneistoa Ukrainassa. Sotarikokset ovat asia erikseen, jos lähtijän todetaan sellaisiin sota-alueella syylistyneen, mutta sotilaaksi lähtemistä laki ei rajoita. Tähän ongelmaan tämä lakialoite puuttuu. Lakimuutoksen seurauksena rangaistavaa olisi kansainvälisesti tuomittuun sotatoimeen osallistuminen. Olemme viime vuosien aikana aivan aiheellisesti halunneet tiukentaa terrorismilainsäädäntöä, ja laki kieltääkin vierastaistelijaksi lähtemisen, jos kyse on terrorismista. Venäjän hyökkäys kuitenkin osoittaa, että valtiojohtoiset rikolliset hyökkäykset toiseen maahan eivät ole jääneet historian lehdille. Sen sijaan ne on tuotu tähän päivään hyvin tuhoisin seurauksin. Siksi lainsäädäntöä pitää tiukentaa mitä pikimmin tältä osin.

Arvoisa puhemies! Olemme mediasta saaneet lukea, kuinka suomalaisiakin on lähtenyt tukemaan Ukrainan puolustustaistelua. Tähän ei luonnollisesti ole lakimuutoksella tarkoitus puuttua, vaan laki rajattaisiin koskemaan ainoastaan sellaisiin sotatoimiin osallistumista, jotka ovat vastoin kansainvälistä hyväksyntää. Kuten Ukrainan saama valtava apu ja tuki eri muodoissa osoittavat, Ukrainan puolustustaistelu ei millään mittarilla ole vailla kansainvälistä hyväksyntää. Toisin on asia Venäjän hyökkäyssodan osalta. Suomestakin löytyy kaikesta huolimatta niitä epäisänmaallisia henkilöitä, jotka Putinia palvovat ja palvelevat. Heiltä löytyy halua tehdä likainen työ Putinin puolesta tarttumalla aseisiin tai propagandatorviin. Tästä on saatu osoituksia jo aiemmin Itä-Ukrainassa käynnissä olleen so-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 45/2022 vp

dan aikana, jossa joitakin suomalaisia on ollut niin taistelutehtävissä, propagandatehtävissä kuin rekrytointitehtävissäkin Venäjän tavoitteita ajamassa. Esimerkiksi tällaisia tehtäviä tämäkin laki tulisi ulottaa koskemaan. Suomalaiset pitävät hyvin tuomittavana sitä, jos joku haluaa täältä lähteä Venäjän hyökkääviin joukkoihin Suomen lippua edustamaan. Miksei siis lainsäädäntömmekin noudata tätä samaa käsitystä?

Tämän lisäksi on muitakin painavia syitä, miksi meidän pitäisi puuttua tähän vaaralliseen aukkoon, joka lainsäädäntöömme on jäänyt.

Arvoisa puhemies! Suomi joutuu jo nykyisin hallitsemaan turvallisuusuhkia, joita etenkin Lähi-idän konfliktialueilta Suomeen tulleet vierastaistelijat muodostavat. Tämä on erityisen huolestuttavaa radikalisoitumisen ja terrorismiuhan näkökulmasta. Jos Suomesta lähtenyt vierastaistelija on osana hirmutekoja suorittavia venäläisjoukkoja ja samalla nielee jatkuvasti venäläispropagandaa, meille muodostuu jälleen uusia uhkia. Me emme halua olla luomassa niitä lisää lepsulla lainsäädännöllämme. Entä miten asia näyttäytyy Suomen ulkopolitiikan kannalta? Me tuomitsemme jyrkästi Venäjän toimet ja avustamme Ukrainaa monin eri tavoin, myös aseellisesti. Samaan aikaan suomalainen voi kuitenkin toimia Putinin palkkasoturina ja lainsäädäntöemme pitää sitä täysin hyväksyttävänä. Sellaista viestiä me emme Suomesta halua lähettää ulospäin. Me emme myöskään halua tarjota Kremlille uusia mahdollisuuksia esitellä koko maailmalle valheitaan, kuinka suomalaisetkin ovat liittyneet venäläisjoukkoihin puolustamaan äiti Venäjää länsimaiden pahuutta vastaan.

Lainsäädäntöön tehtävät korjaukset tulee toteuttaa niin, ettei lakia tulkita mielivaltaisesti eikä sen kynnystä lasketa tarpeettoman alas. Me emme halua lähteä oikeussaleissa perkaamaan kansalaisten poikkeavia mielipiteitä tai jahtaamaan niitä, jotka erehtyvät tankkaamaan autoonsa väärästä maasta tullutta polttoainetta. Lain pitää koskea vain niitä tilanteita, joissa kyse on laajasti tuomituista sotatoimista ja joku lähtee sellaisia vapaaehtoisesti edistämään suoraan taistelemalla tai muutoin järjestelmällisesti toimimalla. Miten laki olisi sitten järkevää muotoilla? Ikävä kyllä emme voi odottaa, että Venäjän hyökkäys Ukrainaan tulisi jäämään viimeiseksi raukkamaiseksi ja tuomittavaksi hyökkäykseksi koko maailmassa. Putinin ja hänen laistensa ihmisten ollessa vallassa tällaisia hyökkäyksiä voidaan joutua näkemään tulevaisuudessakin. Laki pitää siksi rakentaa tätä silmällä pitäen, eikä sitä pidä rajata koskemaan pelkästään nyt käsillä olevaa sotaa Ukrainassa. Lain tulkinta on tämän vuoksi perusteltua sitoa YK:n päätöksentekaelinten antamiin päätöslauselmiin, joissa eri maiden näkemykset tulevat huomioiduksi. Silloin jokainen tulevaisuudessakin mahdollisesti eteen tuleva konflikti tulee aina tapauskohtaisesti arvioiduksi maailman maiden toimesta.

Arvoisa puhemies! Turvallisuusneuvostoon kuuluu pienempi joukko maita, joista osa on suuria pysyviä jäsenmaita ja osa vaihtuvia jäsenmaita. Jos turvallisuusneuvosto yksimielisesti hyväksyy päätöslauselman, on se merkki laajasta yhteisymmärryksestä. Turvallisuusneuvostoa laajempi toimielin on YK:n yleiskokous. Siihen jokaisella YK:n jäsenmaalla on osallistumisoikeus. Jos suuresta joukosta maita löytyy kahden kolmasosan enemmistö hyväksymään päätöslauselman, on tämäkin merkki laajasta kansainvälisestä yhteisymmärryksestä. Jos jostakin käynnissä olevasta konfliktista muotoillaan päätöslauselma, jonka turvallisuusneuvosto hyväksyy yksimielisesti tai yleiskokous kahden kolmasosan enemmistöllä, voidaan tätä vastaan olevia sotatoimia pitää kansainvälisesti tuomittuina. Jos jokin valtio tällaisiin syyllistyy ja joku Suomesta haluaa niihin vapaaehtoisena lähteä osallistumaan ja niitä edistämään, silloin tämän lain soveltaminen tulisi kyseeseen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 45/2022 vp

Rangaistuksena olisi sakko tai enintään kaksi vuotta vankeutta, joka olisi yhteneväinen lievästä sotarikoksesta annettavan tuomion kanssa.

Akuutissa tilanteessa tämä laki ulottuisi koskemaan myös Venäjän hyökkäystä Ukrainaan. Vaikka Venäjän läsnäolo YK:n turvallisuusneuvostossa rampauttaa toimielimen päätöksenteon, YK:n yleiskokouksen kanta antaa selvän viestin maailman suhtautumisesta käynnissä olevaan sotaan. Maaliskuun alussa yleiskokouksen hyväksymässä päätöslauselmassa Venäjää vaadittiin vetämään heti joukkonsa pois Ukrainasta. Päätöslauselman puolesta äänestäneitä oli yhteensä 141 maata ja vastaan äänestäneitä viisi. Venäjän ohella näitä olivat Eritrea, Pohjois-Korea, Syyria ja Valko-Venäjä. Venäjä on jäänyt hylkiöksi, jonka toimet tuomitaan laajalti. Tuomio tulisi voida antaa myös niille suomalaisille, jotka sen suorittamiin sotatoimiin haluavat liittyä.

Arvoisa puhemies! Olemme hyvin yksimielisiä siitä, että sotarikoksiin syyllistyneet pitää saada teoistaan vastuuseen. Venäjän joukot ovat Ukrainassa syyllistyneet tekoihin, jotka ovat järkyttäneet koko maailmaa. Teot on selvitettävä ja syyllisiä rankaistava. Vastuuseen on saatava myös ne, jotka pyrkivät lähtemään osaksi tällaisia tekoja suorittavia joukkoja. Vastuu asian korjaamiseksi on meillä kansanedustajilla. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Mäkelä.

16.13 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Tämän aloitteen tavoitteet ovat hyvin kannatettavia, ja tuen niitä kyllä. On tärkeää, että terroristiseen toimintaan osallistuvia rangaistetaan, ja näin ollen myöskin terroristivaltion toimintaan osallistuvia tulisi rangaista. Meillähän Suomessa on tällainen erikoisuus, että meillä ei tunnu käytännössä onnistuvan tehokkaasti tutkia, syyttää tai tuomita terroristisiin rikoksiin syyllistyneitä, vaikka se kaikissa muissa verrokkimaissa lähestulkoon onnistuu. Olen joskus miettinyt, johtuuko tämä siitä, että tämä asia on valtakunnansyyttäjän vastuulla ja valtakunnansyyttäjällä on muutakin tekemistä, kuten vaatia poliisia jatkamaan esitutkintaa, joka on jo lopetettu, liittyen sananvapausrikoksiin ja vainota poliitikkojen sananvapautta. Eli pitäisiköhän valtakunnansyyttäjän keskittyä esimerkiksi ennemmin terroristien kiinni ottamiseen? Paljon mahdollista.

Tässä aloitteessa on hyvää se, että tässä ei takerruta pelkästään turvallisuusneuvostoon, joka on varsin rampautunut elin tällaisessa tilanteessa. Se järjestelmä on rikki, kun veto-oikeuden omaava maa käynnistää hyökkäyssotia Euroopan alueella — tai missään muuallakaan maailmassa. Turvallisuusneuvosto ei silloin ole validi toimija.

Tähän laajaan tuomitsemiseen: Sen suhteen tietysti joutuu hieman miettimään sitä, millaisille asioille saa taakse YK:n yleiskokouksen kahden kolmasosan enemmistön, tai kääntäen, millaisia asioita vastaan saa yhden kolmasosan vähemmistön. Eli kyllähän se niin monesti on tuntunut, että YK:n yleiskokous on Israeliin liittyvissä kysymyksissä arabimaiden äänitorvi, ja on myös niin, että suurvalloilla on mahdollisuus ostaa itselleen taakseen erilaisia maita äänestämään toivomallaan tavalla. Venäjä on sen verran huonossa tilanteessa, että siltä nyt ei tunnu tämä asia enää onnistuvan. Se voidaan eristää maailman hylkiöksi, mutta onko Kiina samassa tilanteessa? Jos Kiina lähtisi vastaaviin toimiin, löytyisikö se yksi kolmasosa sieltä YK:n yleiskokouksesta Kiinan toimien taakse? Kiinalla on taskusaan aika paljon maita maailmassa. Tätä joutuu aina miettimään, millaisessa maailmantilanteessa nämä lain pykälät muodostuisivat kenties haasteiksi, niin ettei tämä toimisikaan tehokkaasti sillä tavalla kuin on tarkoitettu.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 45/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Peltokangas.

16.16 Mauri Peltokangas ps: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on lakialoite laiksi rikoslain 11 luvun muuttamisesta. Kiitos edustaja Tynkkyselle ja kaikille lakialoitteen allekirjoittaneille tästä erinomaisesta lakialoitteesta.

Lakialoitteen tarkoituksena on tehdä kansainvälisesti tuomittaviin sotatoimiin osallistumisesta tai muutoin niiden edistämisestä rikollista toimintaa. Ihmettelen, että tällaista puutetta lainsäädännössä ei ole paikattu jo aiemmin. Suomen kansalaisen osallistumista terroristiseen toimintaan on ansiokkaasti pyritty lainsäädännöllisin toimin estämään, mutta mielestäni lain pitäisi ilman muuta ulottua myös selkeästi rikollisiin sotatoimiin. Tiedämme Suomesta lähteneen henkilöitä vierastaistelijoina kyseenalaisiin sotatoimiin jo ennen Ukrainan sotaa.

Lakialoite ehdottaa YK:n turvallisuusneuvoston tai yleiskokouksen hyväksymää päätöslauselmaa kriteeriksi sille, mitkä ovat rikollisia sotatoimia. Kriteeri on mielestäni selkeä.

Arvoisa puhemies! Sota Ukrainassa on tuonut meidät uuden ajan äärelle. Lakialoitteen kuvaamat rikolliset sotatoimet ovat ikävä kyllä todellisuutta tämän päivän Euroopassa. Kysymys on tässä maailmantilanteesta siitä, miten lainsäädäntömme suhtautuu heihin, jotka lähtevät sotimaan esimerkiksi nyt Venäjän puolesta täysin järjestöissä ja raakalaismaaisissa sodassa. Suomalaiset tuomitsevat laajasti Venäjän sotatoimet Ukrainassa ja kokevat suurta myötätuntoa kansaa kohtaan, joka joutuu nyt kokemaan samankaltaisia hirvelyksiä kuin Suomi vuosina 1939–45. Saamme jatkuvasti kuulla uutta tietoa siitä, mitä Venäjän joukot tekevät valtaamalla alueilla. Venäjä ei näytä kunnioittavan mitään kansainvälisiä sopimuksia ja kohdistaa raakaa väkivaltaa myös siviilejä kohtaan: siviilikohteita pommitetaan, siviilejä joutuu ryöstöjen, pahoinpitelyiden ja raiskauksien uhreiksi jatkuvasti. On myös kuultu teloitustapauksista. On täysin mahdollista, mikä on siis järkyttävää, että tällaiseen silmittömään julmuuteen osallistuvat myös sotaan lähteneet vierastaistelijat.

Arvoisa puhemies! Nyt on oikea aika tehdä lakiin edustaja Tynkkysen esiin tuomat korjaukset. Toivon, että lakialoite saa vankkaa kannatusta valiokuntakäsittelyssä ja saatetaan voimaan pikaisesti. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Tynkkynen.

16.19 Sebastian Tynkkynen ps: Kiitoksia, arvoisa herra puhemies! Tahdon kiittää edustajia Mäkelää ja Peltokangasta hyvistä puheenvuoroista ja myöskin tuesta sekä kaikkia niitä, jotka ovat allekirjoittaneet tämän lakialoitteen. Tämä on itse asiassa tärkeää juridista pohdintaa, minkä edustaja Mäkelä tässä nosti esille, ja tämän keskustelun on ehkä hyvä jäädä pöytäkirjoihin myöskin tämän pointin osalta. Jos tulevaisuudessa lähdetään muodostamaan lainsäädäntöä, niin tämä ikään kuin vaikeus, mikä tässä asiassa on, tämä problematiikka tulee tässä kohtaa sitten esille niille, jotka sitä lakia tulisivat säätämään, tekemään työryhmissä, hallituksessa. Eli huomasin, että te olitte hyvin tarkkaan lukeneet sen aloitteen.

Tosiaan se, minkä takia en rajoittunut tässä aloitteessa pelkästään tähän turvallisuusneuvoston päätökseen, oli juurikin se, kuten kuvasitte, että jos siellä vaikka Venäjä nyt sitten käyttää veto-oikeuttaan, niin sen jälkeen käytännössä tämä laki ei pääse puremaan. Sen vuoksi täytyy sitten ottaa tämä YK:n yleiskokouksen kahden kolmasosan enemmistö, joka

Pöytäkirjan asiakohta PTK 45/2022 vp

olisi hyvin vaikea saavuttaa, mutta yleensä on hyvin tavallista, että jos oikeasti on semmoinen hyökkäyssota, jolla ei ole oikeasti mitään oikeutusta, niin se yleensä YK:ssa laajasti tuomitaan. Siihen kuvaamallaan tavalla liittyy ongelmia.

Silloin kun kriminalisoitiin terroristiseen toimintaan, vierastaistelijaksi lähtemistä, niin se oli lainsäädännöllisesti ehkä yksinkertaisempi harjoitus sen takia, että terroristinen toiminta sillä määrittelyllä kattaa kaikki tilanteet — eli se ei ole valtiollinen toiminta. Mutta jos jonkun valtion sisällä joku järjestö alkaa terrorisoimaan, valtaamaan, tappamaan, räjäyttelemään, mitä tahansa, semmoisiin riveihin lähteminen, se terrorismi, käytännössä kaikkialla maailmassa tarkoittaa samaa asiaa. Tällä tavalla tuo on hirveän helppo kriminalisoida.

Tässä kohtaa, kun tosiaan nykyään kansalaisia lähtee myöskin valtiollisten tahojen sotia sotimaan, koska tänä päivänä sitä propagandaa pusketaan yli rajojen ja houkutellaan ihmisiä tulemaan mukaan, nyt kun meillä on nämä valtiolliset toimijat, pitäisi saada sinne kriminalisoiduksi myöskin se, että lähtee vierastaistelijaksi. Se on hyvin vaikea lakiteknisesti tehdä. Ellei tällä tavalla, pitää pohtia muita keinoja, miten se mahdollisesti voisi olla. Jos ei tule tavallaan semmoista tarkkarajaista, selkeätä, aikaa kestävää määritelmää, niin silloin käytännössä pitäisi vaikkapa kunkin hyökkäyssodan kohdalla erikseen säätää laki, että nyt tähän sotaan lähteminen on rikollista ja nyt tähän sotaan lähteminen on rikollista ja niin edelleen, ja se ei varmasti meidän lainsäädännön perusperiaatteitten kannalta ole kestävää.

Mitä muita vaihtoehtoja siinä olisi? No, ei voida suoraan sitäkään määritelmää, että jos kyseessä on hyökkäyssota, siihen osallistumista kriminalisoida, koska silloin jos esimerkiksi Suomi on osana — joko tällä hetkellä tai tulevaisuudessa mahdollisesti Natossa — joitain sotia, joissa mennään ikään kuin pelastamaan maata, niin kuin Afganistania ja muuta vastaavaa, niin se voidaan jollain määritelmällä katsoa myöskin, että nyt muut tulevat ja hyökkäävät sinne. Näin ollen, jos me kriminalisoidaan hyökkäyssotaan osallistuminen, suomalaisia joukkoja voi olla vaikea lähettää yhtään minnekään, koska meidän laki sitten kieltäisi sen, jos on joku tämmöinen operaatio meneillään. Tai jos tapahtuisi tyyliin joku Pohjois-Korean valtaus, niin sehän olisi käytännössä hyökkäyssota, vaikka ne ihmiset vapautettaisiin sieltä diktaattorin hallusta. Eli sitäkään ei voi tehdä, joten ainoa tämmöinen aikaa kestävä, mikä sitten tuli keksittyä, mikä voisi olla se ratkaisu, on se, että se on kansainvälisesti laajasti tuomittu sotatoimi, ja siihen nämä kaksi elementtiä, että jos veto-oikeudella kumotaan, niin sitten yleiskokouksen kautta voidaan määritellä, että tämä on nyt tuomitavaa.

Tämä on erittäin vaikea lainsäädännöllisesti tehdä, mutta toisaalta sitäkään me ei varmaan, arvoisa puhemies, voida hyväksyä, että jos se on lakiteknisesti vaikea määritellä, niin sitten ei tehdä asialle mitään ja antaa suomalaisten mennä taistelemaan Venäjän riveihin aiheuttamaan sitä tuhoa, mitä siellä tapahtuu — plus sitten myöskin kansainvälisesti tämä on Suomelle haitallista, että tämmöistä tapahtuu, että suomalaiset voivat näin tehdä. Eli se ei ainakaan varmasti ole sitten vaihtoehto, että me lyödään kädet tiskiinkin, vaan lähdetään ainakin jonkun määritelmän kautta niin sanotusti liikenteeseen.

Kuulin, että ilmeisesti ministeri Henriksson on tähän asiaan tutustunut ja hänelle on tämä tiedoksi saatettu, ja kun siellä mahdollisesti saatetaan tulevaisuudessa käynnistää joitain tähän liittyen, niin luotan siihen, että tietenkin ministeriön virkamiehet katsovat ja työryhmissä sitten katsotaan ne parhaat mahdolliset pykälämuotoilut, mutta tämä on ikään kuin vähintäänkin poliittisen tahdon ilmaisu, johon on otettu myöskin uskottavat pykälät mukaan. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 45/2022 vp

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.